

Σύνταξη διαθήκης και Μητρώο Διαθηκών στη Γερμανία

Δρ. Rembert Süß

Προϊστάμενος του Γερμανικού Συμβολαιογραφικού Ινστιτούτου,
Διευθυντής Τμήματος Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου

Διαθέσεις περιουσίας αιτία θανάτου

- Διαθήκη
 - Δημόσια διαθήκη, § 2232 Αστικού Κώδικα
 - Ιδιόγραφη διαθήκη § 2247 Αστικού Κώδικα
 - „Έκτακτες διαθήκες“ προφορικά με 3 μάρτυρες, §§ 2249 – 2252 Αστικού Κώδικα
- Συνδιαθήκη
 - Μόνο σύζυγοι και καταχωρημένοι σύντροφοι, § 2265 Αστικού Κώδικα
 - Συμβολαιογραφικός τύπος ή
 - Ιδιόγραφη προνομιούχα μορφή, § 2267 Αστικού Κώδικα
 - Αμοιβαίως εξαρτώμενες διατάξεις διαθήκης § 2270 Αστικού Κώδικα
 - Δέσμευση του επιζώντος από τις αμοιβαίες εξαρτώμενες διατάξεις, § 2271 εδ. 2 Αστικού Κώδικα
- Κληρονομική σύμβαση § 2274 επ. Αστικού Κώδικα
- Δωρεά αιτία θανάτου με όρο επιβίωσης του διαδόχου, § 2301 Αστικού Κώδικα

Φύλαξη της διαθήκης

- Φύλαξη στο Ειρηνοδικείο
- Σε περίπτωση ιδιόγραφης διαθήκης:
 - Προαιρετική επίσημη φύλαξη από τον διαθέτη, § 2248 Αστικού Κώδικα
- Υποχρέωση του/της συμβολαιογράφου σε προσκόμιση του πρωτοτύπου, § 34 Νόμου περί Συμβολαιογραφικών Πράξεων Κλειστός φάκελος με ανάγλυφη σφραγίδα και αριθμό μητρώου στο Κεντρικό Μητρώο Διαθηκών
 - Φύλαξη στο Ειρηνοδικείο στην έδρα του/της συμβολαιογράφου, εφόσον ο διαθέτης/η διαθέτρια δεν ορίζει κάτι διαφορετικό, § 344 Νόμου περί οικογενειακής και εκούσιας δικαιοδοσίας

Διεθνείς Διατάξεις

- Ευρωπαϊκή Σύμβαση της Βασιλείας σχετικά με τη σύσταση ενός οργανισμού για την καταχώριση διαθηκών της 16.5.1972
 - Κράτη Μέλη: π.χ. Βέλγιο, Εσθονία, Γαλλία, Ιταλία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Κύπρος
- Σύσταση του Ευρωπαϊκού Μητρώου Διαθηκών βάσει του Ευρωπαϊκού Κανονισμού των Διασυνοριακών Κληρονομιών
 - Εθνικό Μητρώο, συνδεδεμένο σε ευρωπαϊκό επίπεδο
 - A.R.E.R.T. (Ένωση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μητρώων Διαθηκών)

Μητρώο Διαθηκών στη Γερμανία

- Νέο σύστημα από την 1.1.2012
- Όλα τα σχετιζόμενα με την κληρονομική διαδοχή έγγραφα:
 - Διαθήκη
 - Συνδιαθήκη
 - Κληρονομική Σύμβαση
 - Συμφωνίες λύσης, δηλώσεις υπαναχώρησης και ακύρωσης
 - παραίτηση από κληρονομία
 - παραίτηση από κληρονομικές παροχές/ευεργετήματα
- Ο/η συμβολαιογράφος που συντάσσει την πράξη διαβιβάζει, μετά τη σύνταξη μιας πράξης σχετικής με την κληρονομική διαδοχή, τα στοιχεία φύλαξης (δικαστήριο ή συμβολαιογραφείο) στο Ομοσπονδιακό Συμβολαιογραφικό Σύλλογο (αρμόδια αρχή μητρώου), § 34α Νόμου περί Συμβολαιογραφικών Πράξεων Ηλεκτρονική διαβίβαση
- Το περιεχόμενο της διαθήκης παραμένει μυστικό
- 31.12.2023: 23 εκατομμύρια καταχωρίσεις

Διαδικασία

- Οι προξενικοί υπάλληλοι αναγγέλλουν (δηλώνουν) τα έγγραφα που έχουν συντάξει οι ίδιοι, § 10 παρ. 3 του Προξενικού Νόμου.
- Τα αρμόδια Ειρηνοδικεία αναγγέλλουν, σύμφωνα με το § 347 του Νόμου περί οικογενειακής και εκούσιας δικαιοδοσίας, τις ιδιόγραφες διαθήκες που έχουν κατατεθεί προς φύλαξη σε αυτά.

Διαδικασία σε περίπτωση θανάτου:

- Το ληξιαρχείο γνωστοποιεί κάθε θάνατο στο Κεντρικό Μητρώο Διαθηκών, § 78ε του Γερμανικού Νόμου περί Συμβολαιογράφων.
- Το Κεντρικό Μητρώο Διαθηκών διαβιβάζει τα στοιχεία φύλαξης:
 - στο Κληρονομικό Δικαστήριο +
 - στον φορέα φύλαξης

Άνοιγμα διαθήκης

- Καθ' ύλην αρμοδιότητα: Κληρονομικό Δικαστήριο
- Κατά τόπον αρμοδιότητα: ο τόπος της συνήθους τελευταίας κατοικίας του διαθέτη
- Διεθνής δικαιοδοσία:
 - Επιτρέπεται το Γερμανικό δικαστήριο φύλαξης ν' ανοίξει τη διαθήκη, όταν ο διαθέτης είχε την τελευταία συνήθη διαμονή του στην Ελλάδα;
- Συμβολαιογραφική διαθήκη + δικαστικό Πρωτόκολλο Ανοίγματος
 - Απόδειξη κληρονομικού δικαιώματος για τη διόρθωση του κτηματολογίου
 - Απόδειξη κληρονομικού δικαιώματος για τη διάθεση τραπεζικών λογαριασμών
 - Βάση για την έκδοση εθνικού κληρονομητηρίου και Ευρωπαϊκού Πιστοποιητικού Κληρονομικής Διαδοχής (Ευρωπαϊκό Κληρονομητήριο)

Κληρονομικές Συμβάσεις στη Γερμανική νομοθεσία

Δρ. Rembert Süß

Γερμανικό Συμβολαιογραφικό Ινστιτούτο

Τύποι Κληρονομικών Συμβάσεων

- Κληρονομικές συμβάσεις με διατάξεις τελευταίας βούλησης
 - Κληρονομικές συμβάσεις με μονομερείς διατάξεις τελευταίας βούλησης
 - Κληρονομικές συμβάσεις με διατάξεις τελευταίας βούλησης από περισσότερα μέρη
 - Αμοιβαίως δεσμευτικές κληρονομικές συμβάσεις
- Κληρονομικές συμβάσεις με παραίτηση από κληρονομικά δικαιώματα
 - Παραίτηση από κληρονομιά
 - Παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα
 - Περιορισμένη παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα
 - Αμοιβαία παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα
 - Παραίτηση από παροχή

Δεσμευτικές διαθέσεις

- Με δεσμευτική ισχύ μπορούν να περιληφθούν, σύμφωνα με το § 2278 Αστικού Κώδικα:
 - ο διορισμός κληρονόμου
 - η σύσταση αρχικής κληρονομιάς και εις δεύτερον βαθμό (προ- και μετακληρονομία)
 - οι κληροδοσίες
 - οι επιβαρύνσεις / όροι
 - η επιλογή δικαίου, άρθρο 22 του Κανονισμού (ΕΕ) 650/2012 για τις κληρονομικές διαδοχές
- Χωρίς δεσμευτική ισχύ: Διαχειριστική εκτέλεση διαθήκης, κλπ.
- Η κληρονομική σύμβαση περιέχει συνήθως δεσμευτικές διατάξεις και διατάξεις χωρίς δεσμευτική ισχύ.
- Απαίτηση για ακριβή προσδιορισμό του ποια διάταξη πρέπει να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα, διαφορετικά επέρχεται μη επιθυμητή δέσμευση του διαθέτη.

Ισχύς της δέσμευσης

- Με την κληρονομική σύμβαση ανακαλείται προηγούμενη διάταξη τελευταίας βούλησης του διαθέτη.
- Μεταγενέστερη διάταξη αιτία θανάτου είναι ανίσχυρη, στο μέτρο που θίγει το δικαίωμα του συμβατικά ωφελούμενου.
- Αμοιβαία εξάρτηση: Εάν σε μια κληρονομική σύμβαση έχουν γίνει συμβατικές διατάξεις και από τα δύο μέρη, τότε η ακυρότητα μίας από αυτές τις διατάξεις συνεπάγεται τη μη ισχύ του συνόλου της σύμβασης
- Εάν ένα μέρος σε μια πολυμερή κληρονομική σύμβαση έχει επιφυλάξει το δικαίωμα υπαναχώρησης:
 - τότε με την υπαναχώρηση καταργείται ολόκληρη η σύμβαση.
 - το δικαίωμα υπαναχώρησης αποσβέννυται με τον θάνατο του άλλου συμβαλλομένου.

Συμβάσεις παραίτησης από κληρονομικά δικαιώματα

- Παραίτηση από κληρονομιά
 - Ο παραιτούμενος δεν λαμβάνεται υπόψη κατά την επέλευση της κληρονομικής διαδοχής – σαν να είχε προαποβιώσει
 - Κανένα εκ του νόμου δικαίωμα κληρονομιάς, καμία νόμιμη μοίρα
 - Αποκλείονται επίσης και οι κατιόντες του παραιτούμενου § 2349 Αστικού Κώδικα
 - Η παροχή με διαθήκη υπέρ του παραιτούμενου παραμένει ισχυρή
 - Το κληρονομικό μερίδιο και η νόμιμη μοίρα των λοιπών δικαιούχων αυξάνονται
- Παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα
 - Το εκ του νόμου κληρονομικό δικαίωμα παραμένει: Επομένως ο κληρονομούμενος πρέπει να συντάξει διαθήκη
 - Περιορισμένη παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα
 - π.χ. λόγω εν ζωή παροχής προς τον παραιτούμενο ή προς τρίτο πρόσωπο
 - λόγω συγκεκριμένων στοιχείων της κληρονομιάς όπως η επιχείρηση

Παραίτηση από παροχή

- Αμοιβαία παραίτηση από τη νόμιμη μοίρα
 - π.χ. σε συμφωνία διάστασης και διαζυγίου
- Παραίτηση από παροχή
 - § 2352 Αστικού Κώδικα: Όποιος έχει οριστεί με διαθήκη ως κληρονόμος ή έχει ευνοηθεί με κληροδότημα, μπορεί με σύμβαση που συνάπτει με τον κληρονομούμενο να παραιτηθεί από την παροχή αυτή.
 - Αυτό ισχύει για την παροχή σε μία κληρονομική σύμβαση με έναν τρίτο
 - Υπόβαθρο: Ο συμβατικός κληρονόμος ή ο σύζυγος στη συνδιαθήκη μπορεί να καταργήσει τη διάταξη μέσω υπαναχώρησης ή ανάκλησης. Εάν όμως ο/η σύζυγος ή ο αντισυμβαλλόμενος της κληρονομικής σύμβασης έχει αποβιώσει, ο κληρονομούμενος μπορεί να άρει τη δεσμευτική διάταξη υπέρ τρίτου προσώπου (π.χ. υπέρ κοινού τέκνου) μόνο με σύμβαση που συνάπτει με το τρίτο αυτό πρόσωπο.

Τύποι κληρονομικών συμβάσεων

- Μονομερής, διμερής και πολυμερής κληρονομική σύμβαση
 - Κληρονομικές συμβάσεις μεταξύ συζύγων κατά το „Πρότυπο της Διαθήκης Βερολίνου“
- Κληρονομική σύμβαση επ’ ωφελεία του αντισυμβαλλόμενου ή ενός τρίτου
- Κληρονομικές συμβάσεις χαριστικές και επαχθείς (Παροχές σύνταξης)
- „Σύμβαση γάμου και κληρονομιάς“
- Συμβάσεις μεταβίβασης με παραίτηση εκ μέρους του λήπτη της παροχής, ενδεχομένως και λοιπών κατιόντων

Φύλαξη

- Και η κληρονομική σύμβαση προσκομίζεται από τον/την συμβολαιογράφο για υπηρεσιακή φύλαξη στο Ειρηνοδικείο
- Και η κληρονομική σύμβαση καταχωρίζεται στο Κεντρικό Μητρώο Διαθηκών
- Φύλαξη της κληρονομικής σύμβασης από τον/την συμβολαιογράφο: Εάν τα μέρη το απαιτούν:
 - Ειδικά όταν η κληρονομική σύμβαση περιέχει και άλλες συμφωνίες (Σύμβαση γάμου και κληρονομιάς, Δωρεά, κ.ό.κ.)
 - Αρχείο κληρονομικών συμβάσεων του/της συμβολαιογράφου. Φύλαξη για 100 χρόνια
 - Πλέον: Ηλεκτρονικό αρχείο εγγράφων

Ακύρωση κληρονομικής σύμβασης

- Ακύρωση μέσω σύναψης νέας κληρονομικής σύμβασης όλων των συμβαλλόμενων στην κληρονομική σύμβαση προσώπων, § 2290 Αστικού Κώδικα.
- Με ανάκληση από τη φύλαξη στο Ειρηνοδικείο ή στον/στην συμβολαιογράφο, § 2300 Αστικού Κώδικα από κοινού από όλους τους συμβαλλομένους.
- Μέσω συνδιαθήκης, § 2292 Αστικού Κώδικα.
- Μέσω υπαναχώρησης, σε περίπτωση που ο διαθέτης είχε επιφυλαχθεί για την υπαναχώρηση, § 2293 Αστικού Κώδικα. Πρέπει να γνωστοποιηθεί στον αντισυμβαλλόμενο της κληρονομικής σύμβασης.
- Εκ του νόμου δικαίωμα ανάκλησης σε περίπτωση υπαίτιας παράβασης του ευνοουμένου §§ 2294 επ. Αστικού Κώδικα.
- Με νέα διάταξη σε περίπτωση επιφύλαξης μεταβολής (συνήθως συμφωνείται υπό προϋποθέσεις, όπως στην περίπτωση ορισμού του τελικού κληρονόμου από τον κύκλο των κοινών κατιόντων).
- Ακύρωση, π.χ. όταν μετά τη σύναψη της σύμβασης προκύπτει δικαιούχος νόμιμης μοίρας, § 2281, 2079 Αστικού Κώδικα.
- Διαζύγιο από τον ευνοούμενο, § 2279, 2077 Αστικού Κώδικα.